

بررسی رابطه کیفیت سود و تعدیلات سنواتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

شکرالله خواجوی^{*}، محمدحسین قدیریان‌آرانی^۲، حسن فتاحی نافچی^۳

چکیده

با توجه به فراوانی تعدیلات سنواتی در بین شرکت‌های ایرانی هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه کیفیت سود و تعدیلات سنواتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. از این رو در پژوهش حاضر ۱۰۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۲، مورد بررسی قرار گرفت. کیفیت اقلام تعهدی و هموارسازی سود به عنوان سنج‌های کیفیت سود در نظر گرفته شد. در راستای دستیابی به اهداف پژوهش یک فرضیه اصلی تدوین و برای آزمون آن، رگرسیون خطی چند متغیره به کار رفت. یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه پژوهش حاکی از آن است که بین معیارهای کیفیت سود و میزان تعدیلات سنواتی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. به بیان دیگر افزایش کیفیت سود باعث کاهش میزان تعدیلات سنواتی در سال‌های آتی می‌شود.

واژه‌های کلیدی: کیفیت سود، کیفیت اقلام تعهدی، تغییرپذیری سود، تعدیلات سنواتی، بورس اوراق بهادار تهران.

۱. دانشیار حسابداری دانشگاه شیراز

۲. دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه شیراز

۳. دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه اصفهان

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۳/۲۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۳/۶/۱۹

*نویسنده مسئول: شکرالله خواجوی

shkhajavi@rose.shirazu.ac.ir

مقدمه

هدف اصلی گزارشگری مالی، بیان آثار اقتصادی رویدادها و عملیات مالی بر وضعیت و عملکرد واحد تجاری برای کمک به اشخاص برون سازمانی برای اتخاذ تصمیم‌های مالی در ارتباط با واحد تجاری است (ولک و همکاران، ۲۰۰۴). قابلیت اتکا و مربوط بودن، اصلی‌ترین ویژگی‌های کیفی هستند که منجر به سودمندی اطلاعات می‌شوند. استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی به منظور اتخاذ تصمیمات مرتبط با قراردادهای پاداش و بدهی، تصمیمات سرمایه‌گذاری و تصمیمات مرتبط با ارزش‌گذاری سهام، بر قابلیت اتکای گزارش‌های مالی تأکید خاص دارند (شپیر و وینسنت، ۲۰۰۳). اگر صورت‌های مالی قابل اتکا نباشد از دو راه به سرمایه‌گذاران زیان وارد می‌آورند. نخست، اگر اطلاعات درست نباشند باید پس از مدتی در آن‌ها تجدید نظر کرد. این وضع باعث می‌شود بر محاسباتی که سرمایه‌گذار برای اتخاذ تصمیم کنونی انجام می‌دهد اثر معکوس بگذارد. دوم، اگر مدیر در تهیه و ارائه صورت‌های مالی اطلاعات ساختگی ارائه نماید این اطلاعات بر تصمیمات سرمایه‌گذاران نیز اثر معکوس خواهد گذاشت (اسکات، ۲۰۰۳). از طرفی تجدید ارائه صورت‌های مالی بین شرکت‌های ایرانی بسیار رایج است به گونه‌ای که از تعدیلات سنواتی^۱ به عنوان یکی از عناصر نسبتاً پایدار در گردش حساب سود (زیان) انباشته یاد می‌شود. این تعدیلات عمدتاً به دلیل اصلاح اشتباهات دوره‌های گذشته است و موارد مربوط به تغییر روش‌های حسابداری کم‌تر مشاهده می‌شود. این موضوع بر اتکاپذیری و توان اعتماد ارقام ارائه شده در صورت‌های مالی به ویژه رقم سود تأثیر دارد (نیکبخت و رفیعی، ۱۳۹۱: ۱۶۸).

در ایران پژوهش‌های اندکی در این زمینه انجام شده است. خواجه‌ای و قدیریان‌آرانی (۱۳۹۴) تأثیر کیفیت سود بر شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی را بررسی کردند. در پژوهش آن‌ها فقط به تجدید ارائه سود سال گذشته توجه شده، این در حالی است که تعدیلات سنواتی شامل سود سال یا سال‌های گذشته است که در آن بررسی نشده است. با توجه به مطالب پیش‌گفته، پژوهش حاضر با هدف پاسخ به این پرسش انجام خواهد شد که: آیا کیفیت سود^۲ بر میزان تعدیلات سنواتی تأثیرگذار است؟ در پژوهش بولو و همکاران (۱۳۹۱) تأثیر تعدیلات سنواتی بر کیفیت سود بررسی شده است. در حالی که بررسی تأثیر کیفیت سود بر تعدیلات سنواتی هدف پژوهش حاضر است. تعدیلات سنواتی و تجدید ارائه صورت‌های مالی دوره‌های قبل، پیامدهای منفی متعددی را برای گروه‌های مختلف به همراه دارد. رقم سود خالص، مبنای محاسبه مواردی نظیر پاداش هیأت مدیره، مالیات و سود تقسیمی به سهامداران است. علاوه بر این، سود هر سهم

1. Prior period Adjustments
2. Earnings Quality

و نسبت قیمت به سود هر سهم از جمله شاخص‌هایی است که مورد استفاده تحلیل‌گران و سرمایه‌گذاران قرار می‌گیرد. در نتیجه ارائه نادرست سود و اصلاح آن در دوره‌های بعد آثار مالی و اقتصادی برای افراد مختلف خواهد داشت (نیکبخت و رفیعی، ۱۳۹۰) و باعث تضییع حقوق سهامداران و انتقال نابجای حقوق ذی‌نفعان خواهد شد (بزرگ‌اصل، ۱۳۸۷). افزون بر این زمانی که صورت‌های مالی حسابرسی شده دوره‌های گذشته به دلیل اشتباهات حسابداری قابل توجه بارها تجدید ارائه شود، اعتماد جامعه نسبت به اظهار نظر حسابرسان کاهش می‌یابد (نیکبخت و رفیعی، ۱۳۹۰). در نتیجه شناسایی عوامل مؤثر بر این پدیده و پاسخ‌گویی به پرسش مطرح شده از اهمیت فراوانی برخوردار است. چرا که با شناسایی عوامل تأثیرگذار بر تعدیلات سنواتی می‌توان از آن را کنترل و از پیامدهای نامطلوب آن جلوگیری کرد.

در ادامه مقاله، پس از مرور مبانی نظری و پیشینه، فرضیه‌های پژوهش تبیین می‌شود. سپس روش پژوهش توصیف و یافته‌های تجربی آزمون فرضیه‌ها مطرح می‌گردد. در نهایت با توجه به نتایج آزمون فرضیه‌ها نتیجه‌گیری و پیشنهادها ارائه می‌شود.

مبانی نظری پژوهش

تعدیلات سنواتی

بر اساس اصول پذیرفته شده حسابداری، تجدید ارائه صورت‌های مالی سنوات قبل به دلیل تغییر در رویه حسابداری و یا اصلاح اشتباهات حسابداری، ضرورت می‌یابد (کالن و همکاران، ۲۰۰۵). به نظر هریبار و جنکینز (۲۰۰۴) شرکت‌های تجدید ارائه کننده صورت‌های مالی به دلیل مسائل مربوط به شناسایی درآمد، بهای تمام شده، هزینه‌های عملیاتی، دارایی‌ها و موجودی‌ها اقدام به تجدید ارائه صورت‌های مالی خود می‌کنند (هریبار و جنکینز، ۲۰۰۴). بر اساس پژوهش کراس و همکاران (۲۰۰۴) مهم‌ترین علل تجدید ارائه صورت‌های مالی، شامل شناسایی درآمدها، ذخایر، بیش از اندازه گزارش کردن دارایی‌ها، سرمایه‌ای کردن نادرست برخی از مخارج، مخارج تجدید ساختار، ارائه کم‌تر از واقع بدهی‌ها یا کاهش ارزش دارایی‌ها است (نقل از شریعت‌پناهی و کاظمی، ۱۳۸۹). توجیه اصلی مدیران برای استفاده از تعدیلات سنواتی، انعکاس بهتر تغییرات محیط عملیاتی و سرمایه‌گذاری شرکت‌هاست (کردستانی و همکاران، ۱۳۸۹). اما ممکن است مدیران با سوء استفاده از تجدید ارائه و تعدیلات سنواتی اقدام به دستکاری حساب‌ها نمایند. انگیزه‌های تجدید ارائه هدفمند صورت‌های مالی را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: گروه نخست، انگیزه شرکت‌هایی است که دارای مشکل کم بودن سودآوری و نقدینگی هستند. این

شرکت‌ها تمایل بیش‌تری دارند تا با انجام اقدامات متقبلانه و مرتکب شدن اشتباهات عمدی، نتایج مالی خود را بهبود بخشند. گروه دوم، انگیزه شرکت‌هایی است که تمایل دارند با انجام تقلب و اشتباهات عمدی، انتظارات و پیش‌بینی‌های بازار را برآورده سازند. گروه سوم، انگیزه ناشی از برخی قراردادهاست. قراردادهای پاداش وابسته به ارزش سهام و عملکرد شرکت نمونه‌ای از این قراردادها هستند (پالمرس و شولز، ۲۰۰۴). در ایران غالباً تعدیلات سنواتی معادل وجود اشتباه در صورت‌های مالی سال‌های گذشته است. اگر چه تغییر در روش حسابداری هم می‌تواند باعث ایجاد تعدیلات سنواتی شود اما این نوع تغییر در ایران کم‌تر به چشم می‌خورد و تقریباً قریب به اتفاق تعدیلات سنواتی مربوط به اصلاح اشتباهات است. بنابراین وجود تعدیلات سنواتی با زبان ساده یعنی اینکه در صورت‌های مالی سال‌های گذشته اشتباه بااهمیت وجود داشته است و اگر سهامداران با دقت بیش‌تری به صورت‌های مالی نگاه کنند، تعدیلات سنواتی حامل یک پیام منفی در مورد اعتبار صورت‌های مالی است (بزرگ‌اصل، ۱۳۸۷).

کیفیت سود

سود خالص یکی از مهم‌ترین اقلام صورت‌های مالی که به عنوان معیار ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری واحد انتفاعی مورد توجه قرار می‌گیرد. اما از آن‌جا که محاسبه سود خالص تحت تأثیر اختیار عمل مدیران در استفاده از اصول تحقق و تطابق و همچنین برآورد و پیش‌بینی است، امکان دارد سود منعکس‌کننده عملکرد واقعی شرکت‌ها نباشد. بنابراین قانون‌گذاران، تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری، پژوهشگران، واسطه‌های اطلاعاتی و سرمایه‌گذاران تلاش دارند تا ارتباط بین کیفیت سود و میزان آن را به‌عنوان معیار عملکرد، بهتر درک کنند (چنگ و همکاران، ۲۰۱۳). کیفیت سود مفهومی است که در ادبیات مربوط به آن، تعریف رایج و یگان‌های وجود ندارد، بلکه ادبیات موجود برای تعریف آن از معیارهای گوناگونی استفاده می‌کند (بالسام و همکاران، ۲۰۰۳). برخی از تعاریف بیان شده برای کیفیت سود به شرح زیر است:

به نظر ریچاردسون و همکاران (۲۰۰۱) کیفیت سود عبارت است از درجه ثبات عملکرد عایداتی در دوره آتی (ریچاردسون و همکاران، ۲۰۰۱). از دید بنیش و وارگس کیفیت سود احتمال پایداری^۱ عایدات جاری در آینده است (بنیش و وارگس، ۲۰۰۲). شیپر و وینسنت (۲۰۰۳) کیفیت سود را مرتبط با سود مورد نظر هیکس می‌دانند، یعنی از دید آن‌ها کیفیت سود عبارت است از حدی از صداقت که عایدات گزارش‌شده در گزارش سود مورد نظر هیکس از خود نشان می‌دهد (شیپر و وینسنت، ۲۰۰۳). اسکولر (۲۰۰۴) کیفیت سود را به شکل رابطه بین اقلام

تعهدی و جریان‌های نقدی تعریف می‌کند (اسکولر، ۲۰۰۴). دیچاو و شراند (۲۰۰۴) تعریف کیفیت بالای سود را به سه صورت بیان می‌کنند: اول سود گزارش شده باید بازتاب عملکرد جاری باشد، دوم باید شاخص مناسبی برای عملکرد عملیاتی آتی باشد و نهایتاً ارزش ذاتی شرکت را به طور دقیق و صحیح بتوان با آن محاسبه کرد (دیچاو و شراند، ۲۰۰۴). ویسواناتان (۲۰۰۶) از مفهوم نزدیکی به نقد^۱ به عنوان ویژگی و مشخصه مطلوب بودن سود استفاده می‌کند. بنابراین سودی که به جریان‌های نقد نزدیک‌تر باشد، یعنی سودی که نسبتاً اقلام تعهدی آن کم باشد، کیفیت بالایی دارد. فرانسیس و همکاران (۲۰۰۸) دقت^۲ را به عنوان ویژگی اصلی کیفیت سود در نظر گرفته‌اند، به عبارتی سود باید به طور دقیق و صحیح واقعیت موجود شرکت را نشان دهد (فرانسیس و همکاران، ۲۰۰۸).

پیشینه پژوهش

پیشینه خارجی

لیوانت و تان (۲۰۰۴) در پژوهش خود تجدید آرائه سودهای فصلی، کیفیت سودهای فصلی و واکنش بازار به سودهای گزارش شده اولیه را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها در این پژوهش به رابطه بین انگیزه‌های مدیریت سود و احتمال تجدید آرائه سودهای فصلی پی بردند. به نظر آن‌ها این رابطه نشان‌دهنده این است که سودهای گزارش شده اولیه به طور راهبردی مدیریت شده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که اگرچه سرمایه‌گذاران به کیفیت پایین سود گزارش شده اولیه شرکت‌های تجدید آرائه‌کننده سود پی برده‌اند، اما به طور کامل اجزای سود گزارش شده اولیه را نادیده نمی‌گیرند.

کوبین (۲۰۰۸) در پژوهشی به بررسی پایداری سود شرکت‌های تجدید آرائه‌کننده صورت‌های مالی پرداخت و نشان داد که ۱) سودهای تجدید آرائه شده دارای پایداری بیش‌تری نسبت به سودهای گزارش شده اولیه هستند؛ ۲) آرائه مجدد دارای یک اثر معنادار بر پایداری سود فراتر از سال تجدید آرائه است؛ ۳) نوع حساب تجدید آرائه شده دارای اهمیت می‌باشد و شرکت‌هایی که حساب‌های اصلی را تجدید آرائه کرده‌اند، سودهای پایدارتری نسبت به شرکت‌هایی دارند که حساب‌های غیر اصلی را تجدید آرائه کرده‌اند؛ و ۴) تجدید آرائه صورت‌های مالی یک اثر پایدار بر کیفیت سود شرکت‌های تجدید آرائه‌کننده دارد.

1. Closeness-to-Cash
2. Precision

نتایج پژوهش ویدمن و هندریکس (۲۰۱۰) نشان می‌دهد که خطاهای برآورد اقلام تعهدی سرمایه در گردش به طور متوسط در دوره قبل از تجدید ارائه صورت‌های مالی به میزان قابل توجهی مثبت است؛ ولی در دوره پس از تجدید ارائه به طور قابل توجهی نزدیک به صفر است. همچنین طبق نتایج این پژوهش بهبود در کیفیت اقلام تعهدی به میزان قابل توجهی در شرکت‌هایی بالاتر است که هم مدیرعامل و هم رئیس هیأت مدیره، در زمانی حول تجدید ارائه صورت‌های مالی تغییر می‌کنند. به علاوه در شرکت‌هایی که با تغییر حسابرس مواجهند، کیفیت اقلام تعهدی پس از تجدید ارائه صورت‌های مالی کاهش یافته است.

کونین (۲۰۱۱) با انجام پژوهشی درباره تغییرات کیفیت سود در شرکت‌های تجدید ارائه کننده صورت‌های مالی به این نتیجه رسید که این شرکت‌ها دو سال پیش و پس از تجدید ارائه پایداری سود خود را افزایش می‌دهند. همچنین، بخش تجدید ارائه شده سود نسبت به سود گزارش شده اولیه بسیار پایدارتر است.

نتایج پژوهش هرلی و همکاران (۲۰۱۳) درباره بررسی کیفیت سود در شرکت‌های تجدید ارائه کننده صورت‌های مالی نشان می‌دهد که کیفیت سود شرکت‌های تجدید ارائه کننده در سال تجدید ارائه و ۱۰ سال قبل از آن پایین‌تر از شرکت‌های مشابهی است که صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه نکرده‌اند. همچنین نتایج این پژوهش حاکی از آن است که وقوع تجدید ارائه به خودی خود منجر به بهبود کیفیت سود شرکت‌های تجدید ارائه کننده نسبت به گروه کنترل نمی‌شود اما مجازات بازار سرمایه نسبت به تجدید ارائه چنین اثری را به دنبال دارد.

پیشینه داخلی

سروری‌مهر (۱۳۸۵) در پژوهشی به بررسی ماهیت تعدیلات سنواتی و علت آن در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتیجه این پژوهش حاکی از آن است که تعدیلات سنواتی عمدتاً به دلیل اصلاح اشتباه است.

کردستانی و همکاران (۱۳۸۹) با بررسی اهمیت تعدیلات سنواتی در بازار سرمایه، به این نتیجه رسیدند که میانگین قدر مطلق مبلغ تعدیلات سنواتی از میانگین اهمیت در سطح صورت‌های سال قبل بزرگ‌تر است.

فاطمی (۱۳۸۹) در پژوهشی نقش تعدیلات سنواتی در مدیریت سود و همچنین پیامدهای اقتصادی تعدیلات سنواتی را مورد بررسی قرار داد. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد شرکت‌هایی که درگیر تعدیلات سنواتی هستند، از اهرم بالا و سطح وجه نقد آزاد پایینی برخوردارند و سود نقدی کم‌تری نیز به سهامداران پرداخت می‌کنند. همچنین شرکت‌هایی که اقدام به تجدید ارائه

صورت‌های مالی خود می‌کنند از قیمت سهام بالاتر و حجم معاملاتی بالاتری نسبت به رقبای خود برخوردارند.

شریعت‌پناهی و کاظمی (۱۳۸۹) در پژوهشی به بررسی تأثیر ارائه مجدد صورت‌های مالی بر محتوای اطلاعاتی سود پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تجدید ارائه صورت‌های مالی موجب کاهش محتوای اطلاعاتی سود می‌شود. همچنین شرکت‌هایی که عمده‌ترین دلیل تجدید ارائه صورت‌های مالی آن‌ها اشتباه ناشی از شناسایی درآمد است، محتوای اطلاعاتی سود آن‌ها کاهش یافته است.

حیدریپور و ازوجی (۱۳۸۹) به بررسی عوامل مؤثر بر تجدید ارائه سود هر سهم پرداختند. بدین منظور آن‌ها رابطه تفاوت سود هر سهم تجدید ارائه شده و گزارش شده را با اندازه شرکت، رشد فروش، نسبت اهرم مالی، بازده دارایی‌ها، محافظه‌کاری حسابداری، کیفیت سود، تغییر حسابرس و نسبت جریان نقدی عملیاتی به سود مورد آزمون قرار دادند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که از بین متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده، تنها بین کیفیت سود و تجدید ارائه سود هر سهم همبستگی معناداری وجود دارد.

سجادی و قربانی (۱۳۹۰) طی پژوهشی به این نتیجه رسیدند که ارتباط مثبت و معناداری بین اندازه شرکت‌ها و رقم تعدیلات سنواتی وجود دارد. همچنین، نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که ارتباط مثبت و معناداری بین رقم تعدیلات سنواتی و بازده سهام شرکت‌ها وجود دارد؛ اما بین رقم تعدیلات سنواتی و عمر شرکت رابطه معناداری وجود ندارد.

ثقفی و همکاران (۱۳۹۰) با مطالعه محتوای اطلاعاتی سود متعاقب تجدید ارائه صورت‌های مالی به این نتیجه رسیدند که ضریب واکنش به سود برای چهار فصل پس از تجدید ارائه، منفی است. به عبارتی، به دنبال تجدید ارائه صورت‌های مالی، کاهش بلند مدت در محتوای اطلاعاتی سود رخ داده است.

بهارمقدم و دولت‌آبادی (۱۳۹۱) طی پژوهشی به بررسی مقایسه‌ای کیفیت سود گزارش شده با سود تجدید ارائه شده پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که سود تجدید ارائه شده در مقایسه با سود گزارش شده از پایداری و قابلیت پیش‌بینی بیش‌تری برخوردار است.

رحمانی و نجف‌تومرایی (۱۳۹۱) با بررسی ارتباط تجدید ارائه صورت‌های مالی و قیمت‌گذاری ریسک اطلاعاتی به این نتیجه رسیدند که بعد از تجدید ارائه صورت‌های مالی، ریسک اطلاعاتی اختیاری افزایش می‌یابد؛ به علاوه تجدید ارائه حساب‌های اصلی در مقایسه با حساب‌های غیر اصلی باعث افزایش بیش‌تر در ریسک اطلاعاتی ذاتی می‌شود، اما با افزایش ریسک اطلاعاتی اختیاری همراه نیست. همچنین نتایج این پژوهش نشان می‌دهد شرکت‌هایی

که بیش‌تر از یک بار تجدید ارائه داشته‌اند نسبت به شرکت‌هایی که فقط یک بار تجدید ارائه داشته‌اند، افزایش در ریسک اطلاعاتی ذاتی را تجربه می‌کنند.

بولو و همکاران (۱۳۹۱) رابطه تجدید ارائه صورت‌های مالی با مدیریت سود و کیفیت سود را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که بین تجدید ارائه صورت‌های مالی با مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد و نوع رابطه نشان می‌دهد که با افزایش شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی، مدیریت سود (سطح اقلام تعهدی اختیاری) افزایش پیدا می‌کند. همچنین طبق یافته‌های این پژوهش بین تجدید ارائه صورت‌های مالی با پایداری سود رابطه معناداری وجود دارد و نوع رابطه نشان می‌دهد که با افزایش شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی، پایداری سود کاهش پیدا می‌کند.

یافته‌های پژوهش آقایی و همکاران (۱۳۹۲) نشان می‌دهد که کیفیت سود به‌طور معناداری از دوره تحریف تا دوره بعد از تجدید ارائه افزایش یافته است. همچنین تغییر اندازه شرکت، تغییر فروش، تغییر جریان‌های نقدی حاصل از عملیات، تغییر نسبت بدهی، نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام، درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی و مدت تصدی مدیرعامل با تغییر کیفیت سود در شرکت‌های تجدید ارائه کننده رابطه معناداری دارند.

یافته‌های پژوهش خواجهی و قدیریان‌آرانی (۱۳۹۳) نشان می‌دهد که اگرچه کیفیت سود گزارش شده اولیه شرکت‌های تجدید ارائه کننده به‌گونه‌ای معنادار پایین‌تر از کیفیت سود شرکت‌هایی است که صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه نکرده‌اند؛ اما بین کیفیت سود تجدید ارائه شده شرکت‌های تجدید ارائه کننده و کیفیت سود شرکت‌هایی که صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه نکرده‌اند، تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین در سطح شرکت‌های تجدید ارائه کننده، کیفیت سود تجدید ارائه شده به‌طور معناداری بالاتر از کیفیت سود گزارش شده اولیه است.

پورحیدری و هوشمندزعفرانی (۱۳۹۳) به این نتیجه رسیدند که بیش‌تر تعدیلات سنواتی از نوع انتقال زیان و اصلاح اشتباهات با اهمیت منفی است، به طوری که به طور متوسط تعدیلات سنواتی از نوع انتقال هزینه در این شرکت‌ها تقریباً ۷ درصد فروش خالص و ۴۸ درصد قدر مطلق سود (زیان) دوره بوده است. همچنین به طور متوسط تعدیلات سنواتی از نوع اصلاح اشتباه با اهمیت منفی ۳/۵ درصد فروش خالص و ۶۳ درصد قدر مطلق سود (زیان) دوره آن‌ها بوده است.

خواجوی و قدیریان‌آرانی (۱۳۹۴) نشان دادند که درباره تأثیر کیفیت سود بر وقوع تجدید ارائه صورت‌های مالی نمی‌توان به نتیجه قطعی دست یافت. با این وجود، کیفیت سود به گونه‌ای منفی و معنادار بر شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی تأثیرگذار است.

فرضیه پژوهش

لینک و همکاران (۲۰۰۶) معتقدند که مدیران از اختیارشان برای استفاده از رویه‌های حسابداری متفاوت و تغییر در رویه حسابداری، برای تحت تأثیر قرار دادن توافقات قراردادی و یا ارزش سهام استفاده می‌کنند. در این موارد کالن و همکاران (۲۰۰۵) نیز اعتقاد دارند که تجدید ارائه علامتی از رفتار فرصت‌طلبانه^۱ مدیریت و به عبارتی نشان‌گر تلاش‌های مدیریت برای افزایش سود گزارش‌شده با استفاده از روش‌های غیرقابل قبول یا دیگر اشتباهات عمدی است. بنابراین در صورت عمدی بودن تجدید ارائه می‌توان گفت که در صورت‌های مالی تجدید ارائه شده نوعی مدیریت سود وجود دارد. به بیان دیگر مدیران با استفاده از قضاوت‌های شخصی خود در گزارشگری مالی، تغییراتی را در ساختار مالی شرکت ایجاد می‌کنند. این تغییرات موجب گمراهی افراد ذی‌نفع درباره عملکرد اقتصادی بنگاه شده و قراردادهای مبتنی بر ارقام حسابداری را تحت تأثیر قرار می‌دهد (هیلی و والن، ۱۹۹۹).

هنگامی که شرکتی صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه می‌کند، می‌پذیرد که اشتباه با اهمیت یا رویه‌ای نادرست در صورت‌های مالی دوره یا دوره‌های گذشته خود داشته است (بولو و همکاران، ۱۳۹۱). در نتیجه حتی اگر مدیریت قصد سوء استفاده از تجدید ارائه و تعدیلات سنواتی را نداشته و یا به عبارتی تعدیلات سنواتی ناشی از اشتباهات سهوی باشد؛ این پدیده نشانه‌ای از ضعف سیستم اطلاعاتی و گزارشگری مالی است (کالن و همکاران، ۲۰۰۶).

به طور کلی صورت‌های مالی تجدید ارائه شده پیام و علائمی پیرامون قابل اتکا نبودن صورت‌های مالی دوره‌های گذشته و کیفیت پایین آن‌ها ارائه می‌نماید (ژیا، ۲۰۰۶؛ نقل از شریعت‌پناهی و کاظمی، ۱۳۸۹). بنابراین صرف‌نظر از سهوی یا عمدی بودن تجدید ارائه و دلایل انجام آن، تعدیلات سنواتی که در نتیجه آن اطلاعات گزارش‌شده دوره‌های قبلی اصلاح می‌شود، نشانه‌ای از کیفیت پایین اطلاعات حسابداری و از جمله سود گزارش‌شده در سال‌های قبل می‌باشد. با توجه به مبانی نظری ارائه شده فرضیه پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه پژوهش: بین کیفیت سود و تعدیلات سنواتی رابطه‌ای منفی وجود دارد.

روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی است و رویکرد پس‌رویدادی در آن به کار رفته است. داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز عمدتاً از طریق صورت‌های مالی حسابرسی شده و نرم‌افزارهای ره‌آورد نوین و تدبیرپرداز گردآوری شده است. داده‌ها به وسیله نرم‌افزار اکسل ۲۰۱۰ آماده و سپس با استفاده از نرم‌افزار *EViews 8* تجزیه و تحلیل انجام شده است.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۸۶، در بورس اوراق بهادار تهران فعالیت داشته‌اند. در این پژوهش از نمونه‌گیری آماری استفاده نشده است. اما شرکت‌های مورد بررسی براساس محدودیت‌های زیر انتخاب شده‌اند:

۱. سال مالی شرکت منتهی به پایان اسفند ماه هر سال باشد؛
۲. طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ تغییر سال مالی نداشته باشد؛
۳. اطلاعات مورد نیاز به منظور محاسبه متغیرهای پژوهش در دسترس باشد؛
۴. تا پایان سال مالی ۱۳۷۸ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد؛
۵. جزء بانک‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، شرکت‌های هلدینگ و لیزینگ‌ها) نباشد.

لازم به ذکر است اگرچه قلمرو زمانی این پژوهش محدود به بازه زمانی ۱۳۹۲-۱۳۸۶ است اما از صورت‌های مالی سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶ نیز برای اندازه‌گیری کیفیت ارقام تعهدی و هموارسازی سود استفاده شده است. از این‌رو محدودیت‌های دوم و چهارم به صورت بالا مطرح شده‌اند. با توجه به محدودیت‌های فوق از بین تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تعداد ۱۰۲ شرکت حائز شرایط بالا بوده و بررسی شدند.

متغیرهای پژوهش

متغیرهای مستقل: متغیر مستقل پژوهش حاضر کیفیت سود ایت که برای اندازه‌گیری آن از مدل‌های دیچاو و دیچو (۲۰۰۲)، مک‌نیکلز (۲۰۰۲) و لئوز و همکاران (۲۰۰۳) استفاده شده است. کیفیت ارقام تعهدی: کیفیت ارقام تعهدی^۱ عبارت است از درجه نزدیکی سود به میزان جریان‌های نقدی ایجاد شده (فرانسیس و همکاران، ۲۰۰۵). در این پژوهش از مدل‌های دیچاو و

دیچو (۲۰۰۲) و مک‌نیکلز (۲۰۰۲) برای اندازه‌گیری کیفیت ارقام تعهدی استفاده شده است. مدل دیچاو و دیچو (۲۰۰۲) به شرح زیر می‌باشد:

$$\Delta WC_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 CFO_{i,t-1} + \alpha_2 CFO_{i,t} + \alpha_3 CFO_{i,t+1} + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

ΔWC : ارقام تعهدی سرمایه در گردش جاری؛ CFO : جریان نقدی خالص ناشی از فعالیت‌های عملیاتی؛ ε : عبارت است از مقدار باقیمانده مدل. در مدل رگرسیون بالا، ارقام تعهدی سرمایه در گردش جاری به شکل زیر محاسبه می‌شود:

$$\Delta WC_{i,t} = \Delta CA_{i,t} - \Delta Cash_{i,t} - \Delta CL_{i,t} + \Delta SD_{i,t} \quad (2)$$

ΔCA : تغییر در دارایی‌های جاری؛ $\Delta Cash$: تغییر در نقد و معادل‌های نقدی؛ ΔCL : تغییر در بدهی‌های جاری؛ ΔSD : تغییر در حصة جاری تسهیلات دریافتی.

لازم به ذکر است که برای خنثی نمودن اندازه شرکت‌ها، تمام متغیرهای معادله (۱) به میانگین جمع دارایی‌ها تقسیم شده‌اند. همچنین، با توجه به کوتاه بودن سری زمانی هر شرکت، این الگوی رگرسیونی در سطح کل شرکت‌ها برازش شده است. انحراف معیار خطای برآورد این الگو برای هر شرکت که با استفاده از داده‌های دوره‌های چهار ساله محاسبه شده، به عنوان شاخص معکوسی از کیفیت ارقام تعهدی و در نتیجه پایین بودن کیفیت سود است. مدل مک‌نیکلز (۲۰۰۲) برای محاسبه کیفیت ارقام تعهدی به صورت زیر است:

$$\Delta WC_{i,t} = \lambda_0 + \lambda_1 CFO_{i,t-1} + \lambda_2 CFO_{i,t} + \lambda_3 CFO_{i,t+1} + \lambda_4 \Delta REV_{i,t} + \lambda_5 PPT_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (3)$$

ΔREV : تغییر در درآمد فروش سال جاری نسبت به سال قبل؛ PPT : خالص اموال ماشین‌آلات و تجهیزات؛ ε : عبارت است از مقدار باقیمانده مدل.

لازم به ذکر است همچون مدل دیچاو و دیچو (۲۰۰۲) برای خنثی نمودن اندازه شرکت‌ها، تمام متغیرهای معادله (۳) به میانگین جمع دارایی‌ها تقسیم شده‌اند. همچنین، با توجه به کوتاه بودن سری زمانی هر شرکت، این الگوی رگرسیونی در سطح کل شرکت‌ها برازش شده است. انحراف معیار خطای برآورد این الگو برای هر شرکت که با استفاده از داده‌های دوره‌های چهار ساله محاسبه شده، به عنوان شاخص معکوسی از کیفیت ارقام تعهدی و در نتیجه پایین بودن کیفیت سود است.

هموارسازی سود: در مدل لئوز و همکاران (۲۰۰۳) کیفیت سود بر اساس مفهوم هموارسازی^۱ و تغییرپذیری^۲ سود اندازه‌گیری می‌شود. این معیار از طریق نسبت انحراف معیار سود عملیاتی به

1. Smoothness
2. Variability

انحراف معیار جریان نقدی عملیاتی تعیین می‌گردد. کمتر بودن این نسبت، بیانگر هموارسازی بیش‌تر سود و در نتیجه کیفیت کم‌تر سود است. بنابراین کیفیت سود محاسبه شده توسط مدل لئوز و همکاران (۲۰۰۳) معیاری مستقیم از کیفیت سود است. لازم به ذکر است انحراف معیار سود عملیاتی و انحراف معیار جریان وجه نقد عملیاتی برای دوره‌های چهارساله محاسبه شده‌اند.

$$\frac{\sigma(OP_i)}{\sigma(CFO_i)} \quad (۴)$$

OP : سود عملیاتی؛ CFO : جریان نقدی عملیاتی؛ TA : ارزش دفتری دارایی‌ها.

متغیر وابسته

با توجه به فرضیه‌های مطرح شده، متغیر وابسته پژوهش میزان تعدیلات سنواتی است. در پژوهش بولو و همکاران (۱۳۹۱) از نسبت اندازه تعدیلات سنواتی به سود گزارش شده سال قبل استفاده شده است. اما از آن‌جا که تعدیلات سنواتی مربوط به اصلاح اشتباهات مربوط به یک یا چند دوره گذشته است در پژوهش حاضر، قدر مطلق آن به میانگین سودهای چهار سال گذشته تقسیم شده است.

متغیرهای کنترلی

به منظور کنترل سایر متغیرهایی که به نحوی در تجزیه و تحلیل مسأله پژوهش مؤثرند، متغیرهای کنترلی لازم با توجه به مرور متون به شرح زیر تعیین شدند:

نتایج بسیاری از پژوهش‌ها حاکی از آن است که اندازه شرکت (همچون موسس، ۱۹۸۷؛ کینی و مک‌دنیل، ۱۹۸۹؛ لین و همکاران، ۲۰۰۴؛ و دسای و همکاران، ۲۰۰۶؛ سجادی، ۱۳۸۳؛ سجادی و قربانی، ۱۳۹۰)، اهرم مالی (همچون کینی و مک‌دنیل، ۱۹۸۹؛ ریچاردسون و همکاران، ۲۰۰۲؛ لین و همکاران، ۲۰۰۴؛ دسای و همکاران، ۲۰۰۶؛ عبدالله و همکاران، ۲۰۱۰؛ و نیکبخت و رفیعی، ۱۳۹۰) و سودآوری (همچون کینی و مک‌دنیل، ۱۹۸۹؛ دسای و همکاران، ۲۰۰۶؛ و نیکبخت و رفیعی، ۱۳۹۰) از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر تعدیلات سنواتی و تجدید ارائه صورت‌های مالی هستند. بنابراین در این پژوهش اندازه شرکت، اهرم مالی و سودآوری به عنوان متغیرهای کنترلی در نظر گرفته شده‌اند. لگاریتم طبیعی فروش و نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها به ترتیب برای اندازه‌گیری اندازه شرکت و اهرم مالی استفاده شده است. همچنین به منظور عملیاتی کردن تعریف متغیر سودآوری، نرخ بازده دارایی‌ها مورد استفاده قرار گرفته است.

الگوهای کلی آزمون فرضیه‌های پژوهش

در پژوهش حاضر، با توجه به نوع داده‌ها و روش‌های تجزیه و تحلیل موجود، رگرسیون خطی چند متغیره برای آزمون فرضیه پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است. الگوی تخمین زده شده به منظور آزمون فرضیه پژوهش به شرح زیر است.

$$PPA_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 EQ_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (5)$$

$PPA_{i,t+1}$: نسبت تعدیلات سنواتی به میانگین سود چهار سال گذشته، EQ : میانگین کیفیت سود در چهار سال گذشته؛ $SIZE$: میانگین اندازه شرکت در چهار سال گذشته، LEV : میانگین اهرم مالی در چهار سال گذشته، ROA : میانگین سودآوری در چهار سال گذشته.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی داده‌های کمی مورد مطالعه برای استفاده در الگوهای پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: آماره‌های توصیفی متغیرهای طی دوره پژوهش

| متغیرها | معیارها | | | |
|---------|---------|----------|----------|----------|
| | مشاهدات | میانگین | حداقل | حداکثر |
| PPA | ۷۱۴ | ۰/۳۸۴۲۱۰ | ۰ | ۱۰/۹۵۱۹۴ |
| AQ_1 | ۷۱۴ | ۰/۰۶۷۶۰۶ | ۰/۰۰۱۶۱۰ | ۰/۰۵۷۰۴۸ |
| AQ_2 | ۷۱۴ | ۰/۰۷۱۶۳۰ | ۰/۰۰۰۹۹ | ۰/۰۶۵۸۵۰ |
| VOR | ۷۱۴ | ۰/۹۷۶۲ | ۰/۰۴۲۱۱۰ | ۴/۰۳۸۴۱۲ |
| $SIZE$ | ۷۱۴ | ۱۲/۷۵۵۶۵ | ۹/۱۵۹۵۴۶ | ۱۶/۷۴۷۷۷ |
| LEV | ۷۱۴ | ۰/۶۲۱۳۳۲ | ۰/۱۰۳۵۴۷ | ۰/۹۷۸۷۳۹ |
| ROA | ۷۱۴ | ۰/۱۳۴۳۵۳ | ۰/۱۳۲۴۹۴ | ۰/۶۳۹۴۳ |

AQ_1 : کیفیت اقلام تعهدی محاسبه شده بر اساس مدل دیچاو و دیچو (۲۰۰۲)؛ AQ_2 : کیفیت اقلام تعهدی محاسبه شده بر اساس مدل مک‌نیکلز (۲۰۰۲)؛ VOR : کیفیت سود محاسبه شده بر اساس مدل لئوز و همکاران (۲۰۰۳).

نتایج حاصل از بررسی پایایی متغیرهای پژوهش با استفاده از آزمون لوین، لین و چو^۱ در جدول ۲ ارائه شده است. همانطور که ملاحظه می‌شود، با توجه به سطح معناداری آزمون کلیه

1. Levin, Lin & Chu

متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی در دوره پژوهش پایا هستند. این بدان معنی است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت بوده است. در نتیجه، شرکت‌های مورد بررسی تغییرات ساختاری نداشته و استفاده از این متغیرها در مدل باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود.

جدول ۲: نتایج حاصل از آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

| متغیرهای پژوهش | آماره آزمون | معناداری |
|-----------------|-------------|----------|
| PPA | -۳۲/۲۸۰۱ | ۰/۰۰۰۰ |
| AQ ₁ | -۲۵/۰۰۷۳ | ۰/۰۰۰۰ |
| AQ ₂ | -۲۲/۱۱۵۵ | ۰/۰۰۰۰ |
| VOR | -۴۰/۰۹۷۹ | ۰/۰۰۰۰ |
| SIZE | -۳۴/۰۳۲۷ | ۰/۰۰۰۰ |
| LEV | -۲۳/۱۵۵۱ | ۰/۰۰۰۰ |
| ROA | -۱۹/۵۳۷۰ | ۰/۰۰۰۰ |

برای انتخاب از بین روش اثرات ثابت، تصادفی و مشترک از آزمون‌های چاو^۱ و هاسمن^۲ استفاده شد. نتایج به دست آمده از این آزمون‌ها و نوع مدل مناسب برای برازش هر یک از فرضیه‌های پژوهش در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: نتایج حاصل از آزمون انتخاب نوع مدل برای آزمون فرضیه‌های پژوهش

| فرضیه | نوع آزمون | | | مدل مناسب برای برازش |
|-------|-----------|----------|-------------|----------------------|
| | هاسمن | چاو | آماره آزمون | |
| ۱-۱ | ۰/۸۰۷۲۷۹ | ۲/۰۵۰۱۸۱ | آماره آزمون | اثرات تصادفی |
| | ۰/۹۳۷۵ | ۰/۰۰۰۰ | معناداری | |
| ۲-۱ | ۱/۰۱۸۵۹۹ | ۲/۱۳۴۱۶۳ | آماره آزمون | اثرات تصادفی |
| | ۰/۹۰۷۰ | ۰/۰۰۰۰ | معناداری | |
| ۳-۱ | ۱/۲۴۹۷۴۹ | ۲/۲۳۸۹۶۹ | آماره آزمون | اثرات تصادفی |
| | ۰/۸۶۹۸ | ۰/۰۰۰۰ | معناداری | |

نتایج حاصل از برازش مدل‌های رگرسیونی مربوط به فرضیه پژوهش با استفاده از مدل رگرسیون داده‌های ترکیبی در جدول ۴ ارائه شده است. همان‌طور که در این جدول مشاهده

1. Chow Test
2. Hausman Test

می‌شود، مقدار آماره F و سطح معناداری مربوط به آن، بیانگر معنادار بودن کلی الگوهای رگرسیون برازش شده است. میزان آماره دوربین-واتسون نیز حاکی از آن است که خطاهای خودهمبستگی در الگوهای برازش شده وجود ندارد. با توجه به سطح معناداری آماره t (در سطح خطای $0/05$) مربوط به متغیر مستقل در هر یک از الگوهای برازش شده بیانگر این است که رابطه معناداری بین معیارهای کیفیت سود و میزان تعدیلات سنواتی وجود دارد. با توجه به رابطه کیفیت سود با معیارهای استفاده شده برای اندازه‌گیری آن، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که کیفیت سود به گونه‌ای منفی و معنادار بر میزان تعدیلات سنواتی تأثیرگذار است. از این رو فرضیه پژوهش حاضر تأیید می‌شود. به بیان دیگر هرچه کیفیت سود گزارش شده پایین‌تر باشد میزان تعدیلات سنواتی در سال‌های آتی افزایش خواهد یافت.

یافته‌های فرعی حاصل از برازش الگوهای رگرسیونی، حاکی از آن است که بین اهرم مالی و تعدیلات سنواتی رابطه مثبت و معناداری برقرار است. به عبارتی میزان تعدیلات سنواتی در شرکت‌هایی که برای تأمین مالی از بدهی بیش‌تری استفاده می‌کنند بیش‌تر از شرکت‌هایی است که اهرم مالی پایین‌تری دارند. همچنین بین اندازه شرکت و سودآوری با تعدیلات سنواتی رابطه منفی معناداری وجود دارد.

جدول ۴: نتایج آزمون فرضیه پژوهش

| معیار کیفیت سود | | | متغیرها |
|--------------------|-------------|------------------|-----------|
| مدل لئوز و همکاران | مدل مکنیکلز | مدل دیچاو و دیچو | |
| ۲/۰۰۶۴* | ۱/۷۷۹۹* | ۱/۷۲۴۵* | β |
| ۵/۱۵۶۱ | ۴/۵۴۳۳ | ۴/۴۰۹۴ | آماره t |
| -۰/۱۳۹۹* | ۱/۵۴۵۶* | ۲/۳۲۳۶* | β |
| -۲/۶۵۵۷ | ۲/۶۲۷۱ | ۳/۴۰۱۶ | آماره t |
| -۰/۱۴۰۳* | -۱/۴۱۷* | -۰/۱۴۳۴* | β |
| -۴/۷۲۳۵ | -۴/۷۷۲۷ | -۴/۸۰۹۹ | آماره t |
| ۰/۶۹۶۱* | ۰/۷۰۰۴* | ۰/۷۱۳۶* | β |
| ۲/۶۲۹۱ | ۲/۶۴۴۹ | ۲/۶۹۷۹ | آماره t |
| -۰/۹۵۳۶* | -۰/۹۹۶۱* | -۰/۹۲۷۴* | β |
| -۲/۴۴۳۲ | -۲/۵۶۱۶ | -۲/۳۷۴۶ | آماره t |
| ۰/۰۷۶۴ | ۰/۰۷۶۲ | ۰/۰۷۷۱ | |
| ۱۵/۷۴۹۶* | ۱۵/۷۰۸۷* | ۶/۹۵۵۷* | |
| ۱/۸۸۰۹ | ۱/۹۰۵۴ | ۱/۹۱۱۲ | |

علامت * بیانگر معناداری در سطح خطای $0/05$ است.

بحث و نتیجه‌گیری

استفاده از تعدیلات سنواتی به‌عنوان یکی از عناصر با اهمیت گردش حساب سود (زیان) انباشته در بین شرکت‌های ایرانی بسیار رایج است. این تعدیلات عمدتاً به دلیل اصلاح اشتباهات دوره‌های گذشته است و موارد مربوط به تغییر روش‌های حسابداری کم‌تر مشاهده می‌شود. این موضوع اتکاپذیری اطلاعات ارائه شده در صورت‌های مالی سال‌های گذشته به‌ویژه رقم سود را سؤال برانگیز می‌سازد. از این‌رو در پژوهش حاضر تأثیر کیفیت سود سال‌های گذشته بر میزان تعدیلات سنواتی به گونه‌ای تجربی در بورس اوراق بهادار تهران بررسی شد. در این راستا، رابطه کیفیت اقلام تعهدی و هموارسازی سود به عنوان سنج‌های کیفیت سود با نسبت تعدیلات سنواتی به میانگین سودهای سال‌های گذشته به عنوان معیاری از اهمیت تعدیلات سنواتی در ۱۰۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۲-۱۳۸۶ بررسی شد. یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه پژوهش حاضر نشان می‌دهد که کیفیت سود به‌گونه‌ای منفی بر تعدیلات سنواتی تأثیرگذار است. به بیان دیگر هرچه کیفیت سود گزارش شده کم‌تر باشد، میزان تعدیلات سنواتی در سال‌های آتی بیشتر خواهد شد. این یافته پژوهش را می‌توان سازگار با مبانی نظری مطرح شده دانست. به بیان دیگر یکی از دلایل بالا بودن تعدیلات سنواتی، کیفیت پایین سود در سال‌های گذشته و ضعف سیستم گزارشگری مالی شرکت‌ها است. مقایسه نتایج این پژوهش با یافته‌های سایر پژوهش‌های انجام شده در این زمینه، نشان می‌دهد که یافته‌های پژوهش حاضر به طور غیر مستقیم با نتایج پژوهش‌های انجام شده به وسیله لیوانت و تان (۲۰۰۴)، کوین (۲۰۰۸)، ویدمن و هندریکس (۲۰۱۰)، کوین (۲۰۱۱)، هرلی و همکاران (۲۰۱۳)، حیدرپور و ازوجی (۱۳۸۹)، بولو و همکاران (۱۳۹۱) و بهارمقدم و دولت‌آبادی (۱۳۹۱) سازگار است. افزون بر این نتایج فرعی پژوهش حاضر نشان می‌دهد که اهرم مالی و سودآوری و اندازه شرکت از جمله عواملی هستند که بر تعدیلات سنواتی تأثیر گذارند. این یافته که میزان تعدیلات سنواتی در شرکت‌های کوچک‌تر و با سودآوری پایین، بیش‌تر است، همراستا با نتایج پژوهش سجادی (۱۳۸۳) و نیکبخت و رفیعی (۱۳۹۰) و مغایر با نتایج پژوهش سجادی و قربانی (۱۳۹۰) است.

پیشنهاد‌های پژوهش

پیشنهاد‌های کاربردی

با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد‌های زیر ارائه می‌شود:

۱. از آن‌جا که پایین بودن کیفیت سود یکی از دلایل احتمالی استفاده شرکت‌ها از تعدیلات سنواتی است، به سازمان حسابرسی و سایر سازمان‌های تدوین‌کننده مقررات پیشنهاد می‌شود

برای جلوگیری از سوء استفاده مدیران از تعدیلات سنواتی، استانداردها و مقررات لازم را درخصوص افزایش کیفیت سود و کاهش هموارسازی سود وضع نمایند.

۲. اعتبار مدیریت به آسانی می‌تواند در شرایط استفاده از تعدیلات سنواتی آسیب ببیند. از طرفی بین کیفیت سود و تعدیلات سنواتی رابطه‌ای منفی برقرار است. بنابراین به مدیران پیشنهاد می‌شود با بهبود کیفیت گزارش‌گری مالی استفاده از تعدیلات سنواتی را کاهش داده و از این طریق از خدشه‌دار شدن اعتبار خود جلوگیری کنند.

۳. با توجه به رابطه منفی کیفیت سود گزارش‌شده با میزان تعدیلات سنواتی، به حساب‌رسان پیشنهاد می‌شود تعدیلات سنواتی با اهمیت (شدید) را به عنوان نشانه‌هایی از ضعف سیستم گزارش‌گری مالی شرکت‌ها مورد توجه قرار دهند.

۴. از آن‌جا که بین کیفیت سود گزارش‌شده و تعدیلات سنواتی رابطه منفی وجود دارد، به استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی پیشنهاد می‌شود تعدیلات سنواتی با اهمیت (شدید) را به عنوان نشانه‌ای از پایین بودن کیفیت سود و ضعف سیستم گزارش‌گری شرکت‌ها در نظر بگیرند.

پیشنادهایی برای پژوهش‌های آتی

با وجود استفاده بسیاری از شرکت‌های ایرانی از تعدیلات سنواتی و آثار با اهمیت آن، پیرامون این موضوع پژوهش‌های اندکی صورت گرفته و هنوز ابعاد ناشناخته زیادی از آن وجود دارد؛ بنابراین به منظور افزایش شناخت این پدیده و رفع محدودیت‌های پژوهش حاضر پیشنهادهای زیر برای پژوهش‌های آتی ارائه می‌شود:

۱. انجام پژوهش حاضر با استفاده از سایر معیارهای کیفیت سود.
۲. انجام پژوهش حاضر در بانک‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی و لیزینگ‌ها).
۳. انجام پژوهش حاضر در سطح هر یک از صنایع.
۴. بررسی رابطه مدیریت سود و تعدیلات سنواتی.

محدودیت‌های پژوهش

مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش حاضر عبارتند از:

۱. عدم سابقه زیاد شرکت‌های فعال در بورس اوراق تهران، منجر به محدودیت شرکت‌های مورد بررسی گردید. همچنین نبود داده‌های مورد نیاز و قابل اتکا برای محاسبه متغیرهای پژوهش در مورد برخی از شرکت‌ها موجب عدم بررسی آن‌ها شد که این امر بر قابلیت تعمیم نتایج به جامعه آماری تأثیر می‌گذارد.

۲. در الگوهای استفاده شده برای اندازه‌گیری کیفیت سود در پژوهش حاضر، همزمان داده‌های تأثیرپذیر از نرخ تورم و داده‌های مستقل از آن وجود دارد. بنابراین نرخ بالای تورم و نوسانات آن در طول دوره پژوهش، احتمالاً بر کیفیت سود اندازه‌گیری شده توسط این مدل‌ها تأثیرگذار بوده است.

منابع

- آقایی، م.، اعتمادی، ح.، انواری‌رستمی، ع. و زلفی، ح. (۱۳۹۲). "تأثیر تجدید آرائه صورت‌های مالی بر کیفیت اقلام تعهدی". فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۲ (۳)، ۱۱۹-۱۴۷.
- بزرگ‌اصل، م. (۱۳۸۷). "تعدیلات سنواتی و حقوق سهامداران". روزنامه دنیای اقتصاد، ۱۵۷۶، ۱۳۸۷/۵/۲، ۹.
- بولو، ق.، حساس‌یگانه، ی. و مومنی، س. (۱۳۹۱). "تأثیر تجدید آرائه صورت‌های مالی بر مدیریت سود و پایداری سود". فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۰ (۳۳)، ۷۳-۹۶.
- بهارمقدم، م. و دولت‌آبادی، م. (۱۳۹۱). "بررسی مقایسه‌ای کیفیت سود گزارش شده با سود تجدید آرائه شده". فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۴ (۱۴)، ۵۲-۷۰.
- پورحیدری، ا. و هوشمندزعفرانیه، ر. (۱۳۹۳). "تعدیلات سنواتی: نوع، علل و واکنش بازار سرمایه". مطالعات حسابداری و حسابرسی، ۳ (۱۲)، ۲۶.
- ثقفی، ع.، امیری، م. و کاظمی، ح. (۱۳۹۰). "مطالعه تجربی پیرامون محتوای اطلاعاتی سود متعاقب تجدید آرائه صورت‌های مالی". فصلنامه نظریه‌های نوین حسابداری، ۱ (۱)، ۱-۲۲.
- رحمانی، ع. و نجف‌تومرایبی، ا. (۱۳۹۱). "تجدید آرائه صورت‌های مالی و ریسک اطلاعاتی". فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۰ (۳۴)، ۳۳-۵۴.
- سجادی، ح. (۱۳۸۳). "رابطه تعدیلات سنواتی صورت‌های مالی با قیمت سهام، اندازه و عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". فصلنامه اقتصاد مقداری، ۱ (۱)، ۶۱-۶۵.
- سجادی، ح. و قربانی، ر. (۱۳۹۰). "رابطه بین ویژگی‌های خاص شرکت‌ها و تعدیلات سنواتی آن‌ها". فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری مالی، ۲ (۲)، ۶۲-۷۵.
- سروری‌مهر، ص. (۱۳۸۵). "بررسی ماهیت تعدیلات سنواتی در شرکت‌ها". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.

- شریعت‌پناهی، م. و کاظمی، ح. (۱۳۸۹). "تأثیر ارائه مجدد صورت‌های مالی بر محتوای اطلاعاتی سود". فصلنامه مطالعات حسابداری، ۲۶، ۱-۲۸.
- حیدریور، ف. و ازوجی، ح. (۱۳۸۹). "بررسی عوامل مؤثر بر تجدید ارائه سود هر سهم". پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۱۵-۱۳۳.
- خواجوی، ش. و قدیریان‌آرانی، م. (۱۳۹۳). "بررسی کیفیت سود شرکت‌های تجدید ارائه کننده صورت‌های مالی". پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۳ (۴)، ۱۲۹-۱۴۷.
- خواجوی، ش. و قدیریان‌آرانی، م. (۱۳۹۴). "بررسی تأثیر کیفیت سود بر تجدید ارائه صورت‌های مالی". مجله پیشرفت‌های حسابداری، زیر چاپ.
- فاطمی، ک. (۱۳۸۹). "بررسی نقش تعدیلات سنواتی در مدیریت سود". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
- کردستانی، غ.، آزاد، ع. و کاظمی، م. (۱۳۸۹). "آزمون تجربی اهمیت تعدیلات سنواتی در بازار سرمایه". تحقیقات حسابداری، ۸، ۶۲-۷۳.
- نیکبخت، م. و رفیعی، ا. (۱۳۹۱). "تدوین الگوی عوامل مؤثر بر تجدید ارائه صورت‌های مالی در ایران". مجله دانش حسابداری، ۹، ۱۶۷-۱۹۴.

Abdullah, S.N., Mohamad Yusof, N.Z. and Mohamad Nor, M. (2010). "Financial Restatements and Corporate Governance among Malaysian Listed Companies". *Managerial Auditing Journal*, 25 (6): 526-552.

Balsam, S., Krishnan, J. and Yang, J. (2003). "Auditor Industry Specialisation and Earnings Quality". *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 22: 71-97.

Beneish, M. and Vargus, M. (2002). "Insider Trading, Earnings Quality, and Accrual Mispricing". *The Accounting Review*, 77 (4): 755-791.

Callen, J.L., Livnat, J. and Segal, D. (2005). Accounting Restatements: Are they always bad News for Investors? Working paper, Available at SSRN: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=840504.

Callen, J.L., Livnat, J. and Segal, D. (2006). "Accounting Restatements: Are they always bad News for Investors?". *Journal of Investing*, 15 (3): 57-68.

Cheng, C.S.A., Johnston, J. and Zishang Liu, C. (2013). "The Supplemental Role of Operating Cash Flows in Explaining Share Returns: Effect of Various Measures of Earnings Quality". *International Journal of Accounting and Information Management*, 21 (1): 53-71.

- Dechow, P.M. and Dichev, D. (2002). "The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors". *The Accounting Review*, 77 (1): 35-59.
- Dechow, P.M. and Schrand, C.M. (2004). Earnings Quality. CFA Institute. Research Foundation Publications.
- Desai, H., Hogan, C.E. and Wilkins, M.S. (2006). "The Reputational Penalty for Aggressive Accounting: Earnings Restatements and Management Turnover". *The Accounting Review*, 81 (1): 83-112.
- Francis, J., Lafond, R., Olsson, P.M. and Schipper, K. (2005). "The Market Pricing of Accruals Quality". *Journal of Accounting and Economics*, 39 (2): 295-327.
- Francis, J., Olsson, P.M. and Schipper, K. (2008). "Earnings Quality". *Foundations and Trends in Accounting*, 1 (4): 259-340.
- Healy, P.M. and Wahlen, J.M. (1999). "A Review of the Earnings Management Literature and its Implications for Standard Setting. *Accounting Horizons*, 13 (4): 365-373.
- Herly, M., Bartholdy, J. and Thinggaard, F. (2013). Do Restatements Break bad Habits? Evidence of Earnings Quality in Restating Firms. Working paper Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2341015>.
- Hribar, P. and Jenkins, K.T. (2004). "The Effect of Accounting Restatements on Earnings Revisions and the Estimated Cost of Capital". *Review of Accounting Studies*, 9 (2-3): 337-356.
- Kevin, W.H. (2008). Earnings Persistence of Restating Firms, should all Earnings Restatements be Treated Equally. University of Colorado at Boulder, ProQuest Dissertations & Theses. Available at: <http://search.proquest.com/docview/193716986>.
- Kevin, W.H. (2011). "Changes in the Predictive Ability of Earnings around Earnings Restatements". *Review of Accounting and Finance*, 10 (2): 155-175.
- Kinney, W.R. and McDaniel, L.S. (1989). "Characteristics of Firms Correcting Previously Reported Quarterly Earnings". *Journal of Accounting and Economics*, 11 (1): 71-93.
- Leuz, C., Nanda, D. and Wysocki, P.D. (2003). "Earnings Management and Investor Protection: An International Comparison". *Journal of Financial Economics*, 69 (3): 505-527.
- Lin, J.W., Hwang, M.I. and Li, J.F. (2004). "A Neural Fuzzy System

Approach to Assessing the Risk of Earnings Restatements". *Issues in Information Systems*, 5 (1): 201-207.

Linck, J.S., Lopez, T.J. and Rees, L. (2006). The Valuation Consequences of Voluntary Accounting Changes. Working paper Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=82060>.

Livnat, J. and Tan, C.E.L. (2004). Restatements of Quarterly Earnings: Evidence on Earnings Quality and Market Reactions to the Originally Reported Earnings. Available at: <http://people.stern.nyu.edu/jlivnat/Restatements.pdf>.

Moses, O.D. (1987). "Income Smoothing and Incentives: Empirical Tests Using Accounting Changes. *The Accounting Review*, 62 (2): 358-377.

McNichols, M.F. (2002). "Discussion of Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors". *The Accounting Review*, 77: 61-69.

Palmrose, Z.V. and Scholz, S. (2004). "The Circumstances and Legal Consequences of non-GAAP Reporting: Evidence from Restatements". *Contemporary Accounting Research*, 21 (1): 139-180.

Richardson, S., Sloan, R., Soliman, M. and Tuna, A.I. (2001). Information in Accruals about the Quality of Earnings. Working paper, Available at SSRN: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstractid=278308>.

Schipper, K. and Vincent, L. (2003). "Earnings Quality". *Accounting Horizons*, 17: 97-111.

Scholer, F. (2004). The Quality of Accruals and Earnings and the Market Pricing of Earnings Quality. Working paper, Available at: <http://econpapers.repec.org/paper/hhbaarbfr/2004-001.htm>.

Scott, W.R. (2003). *Financial Accounting Theory*, 3th Ed, Toronto, Canada: Prentice Hall.

Wiedman, C.I. and Hendricks, K.B. (2010). Firm Accrual Quality Surrounding Restatements. Working paper, CAAA Annual Conference 2011. Available at: <http://ssrn.com/abstract=1519920>.

Wolk, H.I., Dodd, J.L. and Tearney, M.G. (2004). *Accounting Theory: Conceptual Issues in a Political and Economic Environment*. 6th Edition, United States of America: Thomson.

Visvanathan, G. (2006). "An Empirical Investigation of 'Closeness to Cash' as a Determinant of Earnings Response Coefficients". *Accounting and Business Research*, 36 (2): 109-120.

